

Մ Ե Ծ Մ Ր Ո Յ Տ Է Ր .

Յորելենական Յանձնաժողովը կարևոր համարեց Մեծ Յորելեանի փակման տօնին խորհրդակցութիւն ունենալ մեր ուղղազրութեան խնդրի մասին, որ տարիներէ ի վեր արժարժուում է մեր մամուլի մէջ: Նկատի ունենալով անհրաժեշտութիւնը մեր ուղղազրութեան միակերպութեան, որ հետզհետէ դժբախտաբար աւելի ու աւելի խանգարուում է, կը խնդրէինք, Մեծ. Պարոն, որ հաճէիք ներկայ լինել այդ խորհրդակցութեանը: Իսկ եթէ չէք կարող հոկտ. 12-ին էջմիածնում լինել, խնդրում ենք Ձեր կարծիքն ուղարկել, թէ արդեօք պէտք է և կարելի՞ է մեր ուղղազրութեան մէջ փոփոխութիւններ մտցնել: Հաճեցէք նաև ի նկատի ունենալ, որ կարելի է առաջարկուած բոլոր հարցերին չպատասխանել, ինչպէս նաև այլ նոր հարցեր արժարժել և պատասխանել: Շատ կը պարտաւորեցնէիք մեզ, եթէ պատասխանէիք ներքևում զրած հարցերին նոյնիսկ այդ դէպքում, երբ հնարաւոր չի լինի հասցնել պատասխանները մինչև յորելենական հանդէսները. որովհետև Յորելենական Յանձնաժողովը մտադիր է իւր ժողոված բոլոր նիւթերը յանձնել ս. էջմիածնի ուսումնարանական Յանձնաժողովին՝ կարծիքները ամփոփելու և եզրակացութիւնը զործնական նպատակների ծառայեցնելու համար:

1 եթէ Ձեր կարծիքով պէտք չէ և կարելի չէ փոփոխութիւն մտցնել մեր ուղղազրութեան մէջ, կը խընդրէինք պատասխանել հետևեալ հարցերին.

1. Ինչո՞ւ պէտք չէ և կարելի չէ այդ անել:

2. Ի՞նչ կարծիք ունիք ուղղազրութեան միութեան մասին:

3. Ի՞նչից է առաջանում մեր ուղղապարտութեան մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու ձգտումը, որով ուղղապարտութեան խնդիրը շարունակ արժարժուում է և հետզհետէ նորանոր փոփոխութիւնների ենթարկւում:

4. Ի՞նչպէս պիտի վերաբերուել մեր ուղղապարտութեան մէջ հետզհետէ մտնող նորանոր փոփոխութիւններին. արդեօք պիտի թողնել ազատ, թէ՞ պէտք է և կարելի է որևէ ձևով որոշ ուղղութիւն տալ այդ ձգտումներին, կամ դրանց առաջն առնել յանուն ուղղապարտութեան միակերպութեան: Եւ եթէ կարելի է և պէտք է այդ անել, ո՞վ և ի՞նչպէս պէտք է անի:

5. Եթէ անհրաժեշտ է միակերպ ուղղապարտութիւնը, հարկաւոր չէ՞ արդեօք միակերպութեան վերածել տատանուող ուղղապարտական ձևերը (թանկ-թանգ, գունտ-գունդ, վաղճան-վախճան, ծնող-ծնող և շատ նմանները). ի՞նչպէս պէտք է ընտրութիւն անել այդպիսի բառերի գրութեան մէջ:

6. Ի՞նչպէս պիտի վերաբերուել առանձնապէս վհնչիւնի վ, ռ, ու նշանադրերով ոչ միակերպ ուղղապարտական ձևերին (ասուել, ասւել, ասվել): Արդեօք պիտի թողնել այդ տարբեր գրութիւնները, թէ՞ պէտք է և կարելի է այժմ ուղղապարտութիւնն այդ մասին միակերպութեան վերածել, և ի՞նչպէս:

7. Ունի՞նք արդեօք մեր գրական լեզուի մէջ երկու տարբեր հնչիւն վ բաղաձայնի համար, ինչպէս կարծում են, մէկը կոշտ վ (ծով) միւսը փափուկ յ (հաւ), թէ՞ դա լոկ սխալ հասկացողութիւն է, և մենք միայն մի վ հնչիւն ունինք, և վազել, կով, աւազ, հաւ բառերի մէջ նոյն վ հնչիւնն է, գրութեան ձևով միայն տարբեր: Արդեօք վ հնչիւնն ունեցող ու-ն՝ պատուէր, զուարթ և նման գրութիւնների մէջ կիսաձայն ու է (բաղաձայնական ու ձայնաւոր), թէ՞ բաղաձայն՝ վ հնչիւնով:

II Եթէ Ձեր կարծիքով պէտք է և կարելի է փոփոխութիւններ մտցնել մեր ուղղապարտութեան մէջ, կը խնդրէինք պատասխանել վերևում զբաժ հարցերի հետ (բացի առաջինից) նաև հետևեալներին.

1. Ի՞նչո՞ւ պէտք է փոփոխութիւն մտցնել:

2. Արդեօք ճիշտ է այն կարծիքը, թէ ուրիշ ազգերը փոփոխութիւններ չեն մտցրել և չեն մտցնում իրենց դժուար ուղղազրուութեան մէջ: Ո՞րչափ արժէք կարող են ունենալ մեզ համար այն հիմունքները, որոնցով առաջնորդուում են ուրիշ ազգերն իրենց լեզուի ուղղազրուութեան մէջ փոփոխութիւն մտցնելու նկատմամբ:

3. Ի՞նչն է պատմականօրէն անփոփոխ մնացել մեր ուղղազրուութեան մէջ, և ի՞նչը փոփոխութեան ենթակայ է եղել և է:

4. Ո՞րչափով կարևոր և հնարաւոր է մեր ուղղազրութիւնը մօտեցնել արտասանութեանը:

5. Մինչև որ աստիճան՝ տեղական արտասանութիւններն արգելք կը լինին ուղղազրութիւնն արտասանութեանը մօտեցնելուն: Կա՞յ արդեօք ընդհանուր գրական արտասանութիւն որոշ տառերի համար, որոնց ուղղազրութիւնը դժուարութիւն է պատճառում:

6. Ո՞րչափ ճիշտ է այն կարծիքը, թէ որևէ փոփոխութիւն մեր ուղղազրութեան մէջ՝ պատճառ կը լինի ամբողջ ուղղազրութեան տակնուվրայ լինելուն: Չկա՞յ արդեօք մի սահման, որ ամենքի համար ընդունելի պիտի լինի և որից այն կողմն անցնելն անհնարին է իսկապէս, որ տառերի ուղղազրութիւնն անձեռնմխելի պիտի մնայ:

7. Յատկապէս ի՞նչպիսի և ի՞նչ փոփոխութիւններ և ի՞նչ միջոցներով հնարաւոր է անել, որ ուղղազրութեան միութիւնը չխանգարուի, և բառերի պատկերը մի անգամից մեծ փոփոխութեան չենթարկուի:

8. Կարելի՞ է արդեօք օ տառը գուրս ձգել և օ-ի տեղ միշտ ռ գրել: Եթէ այդ կարելի չէ, կարելի՞ է արդեօք այժմ՝ պահելով բառերի սկզբի օ տառը՝ բառերի մէջը և վերջը օ-ի տեղ ռ գրել: Ի՞նչն է արգելք լինում այդ փոփոխութեանը: Արդեօք արժէք ունի՞ այստեղ օ-ով գրուող բառերի ստուգաբանութիւնը: Ո՞րքան դիւրութիւն առաջ կը գար գրանով և որքան բառերի պատկեր կը փոխուէր:

9. Ա) Կարելի՞ է արդեօք է տառը դուրս ձգել և է-ի տեղ միշտ է տառը գրել: Բ) Եթէ այդ կարելի չէ, կարելի՞ է արդեօք՝ պահելով բառերի սկզբի է տառը՝ բառերի մէջը և վերջը է-ի տող է գրել: Ո՞րքան արգելք կարող է լինել այս փոփոխութեանը է-ով գրուող բառերի ստուգաբանութիւնը: Գ) Եթէ այդ էլ կարելի չէ, կարելի՞ է արդեօք է տառը պահել բառերի սկզբում և այն դէպքերի համար, որոնց մէջ է-ն բառակազմութեան ժամանակ փոխուում է ի հնչիւնի. իսկ մնացած դէպքերում գրել է տառով: Դ) Եթէ այդ էլ կարելի չէ, կարելի՞ է արդեօք է տառը պահել բառերի սկզբում, վերջում, մէջը ձայնաւորից առաջ, բայերի վերջաւորութիւնների մէջ (գրէք, գրեցէք, գրէր) և այն դէպքերում, երբ է-ն փոխուում է ի հնչիւնի. իսկ մնացած դէպքերում գրել է տառով փոխանակ է-ի (եղեգն, աղուես, դմբեթ, պատճեն, ծակոտկեն կն): Ո՞րքան ղիւրութիւն առաջ կը դար այս վերջին փոփոխութեամբ և որքան շատ բառերի պատկեր կը փոխուէր:

10. Կարելի՞ է արդեօք յ տառը պահել միայն կիսաձայնի համար ա և ո ձայնաւորներից յետոյ, իսկ բառերի սկզբի յ-ի տեղ գրել հ տառը և բառերի վերջի անձայն յ տառը դուրս ձգել: Եթէ այդ կարելի չէ, կարելի՞ է արդեօք պահելով բառասկզբի յ-երը, բառավերջի անձայն յ-երը դուրս ձգել: Ո՞րքան ղիւրութիւն կը լինէր զրանով և որքան կը փոխուէր բառերի պատկերը:

11. Կարելի՞ է արդեօք այժմ եա, եօ, իւ, ոյ (լոյս) երկբարբառների գրութեան մէջ փոփոխութիւն մտցնել:

ՅՈՒՆԵՆՍԿԱՆ ՅԱՆՉՆԱԺՈՂՈՎ

1913 թ. սեպտեմբեր
 Խ. Էջմիածին:

* Այս հարցացուցակը կազմել է յորելնական Յանձնաժողովի անդամ պ. Մ. Ա.Բեղեմսեանը Յանձնաժողովի յանձնարարութեամբ:

